Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Asiantuntijalausunto

22.5.2024

EU/79/2023
EU/79/2023-SM-20

Hallintovaliokunta 24.5.2024

Valtioneuvoston selvitys: Schengen-alueen kehittäminen (E35/2024 vp)

Lähtökohdat

Schengen-järjestelmän tavoitteena on turvata ihmisten ja tavaroiden vapaa liikkuvuus niille, joille se sopimusten ja lainsäädännön perusteella kuuluu. Vastaavasti jäsenmaiden tulee pystyä huolehtimaan siitä, ettei vapaan liikkuvuuden oikeutta käytetä väärin ja rikollisiin tarkoituksiin.

Schengen-alue nojautuu kolmeen keskeiseen pilariin, jotka ovat tehokas ulkorajavalvonta, sisärajavalvonnan puuttumista kompensoivat toimenpiteet sekä vankka hallinto. Yhteinen maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikka on muodostunut keskeiseksi tekijäksi Schengen-alueen toimivuudessa. Näillä kaikilla sektoreilla on viime vuosina tehty paljon uudistuksia ja annettu useita asetusehdotuksia.

Schengeniä on tarve kehittää vastaamaan tämän päivän haasteisiin, joista suurimmat liittyvät palautusten toimimattomuuteen, ulkorajavalvonnan puutteisiin ja välineellistetyn maahantulon ilmiöön. Sisärajatarkastuksia on joillakin rajoilla pidetty yllä jo pitkään. Ihmissalakuljetuksen ja ihmiskaupan torjunta kuuluvat myös olennaisena osana Schengen-alueen olemassaolon turvaamiseen.

Edellinen E-selvitys Schengenin kehittämisestä on annettu yli kaksi vuotta sitten, minkä jälkeen toimintaympäristö ja turvallisuustilanne on merkittävästi muuttunut. Suomen hallituksen tavoitteena on edistää rakentavasti EU:n maahanmuuttopolitiikassa muun muassa vahvojen ulkorajojen merkitystä, Schengen-säännöstön kehittämistä muuttoliikkeen hallitsemiseksi, EU:n ulkorajojen ja raja- ja merivartiovirasto Frontexin toimintaedellytyksien vahvistamista sekä ulkoisten toimijoiden mahdollisuuksien vähentämistä käyttää muuttoliikettä unioniin kohdistuvan vaikuttamisen välineenä. Nyt annetulla E-selvityksellä päivitetään Suomen kantoja ja valmistaudutaan Schengenin tulevaisuutta koskeviin keskusteluihin ja vaikuttamaan tulevan komission aloitteisiin Schengen-alueen kehittämiseksi.

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Sisäministeriö				
PL 26 00023 Valtioneuvosto	Kirkkokatu 12 Helsinki	0295 480 171 +358 295 480 171	09 160 44635 +358 9 160 44635	kirjaamo.sm@gov.fi www.intermin.fi

Kehittämistoimet eri politiikka-aloilla

Suomen kanta on, että EU-tason säännöksissä, ml. Schengen-säännökset, on oltava riittävä liikkumavara toimia erityisesti välineellistetyn maahantulon tilanteessa. Maahantulossa on pystyttävä erottamaan erilaiset perusteet, joihin on voitava reagoida eri tavoilla. Tehtävien toimien yhteydessä huolehditaan unionin arvojen sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta.

Sisäisen turvallisuuden viranomaisten toimintakykyä ja ulkorajojen valvontaa on kehitettävä. Viranomaisille on taattava riittävät toimivaltuudet ja käytössä on oltava nykyaikaista teknologiaa. Vahvoilla ulkorajoilla on merkitystä koko Schengen alueen turvallisuuteen. Ilmiöihin on pyrittävä vaikuttamaan ennen Schengen-ulkorajaa eurooppalaisen neliportaisen maahanpääsyn valvontamallin mukaisesti.

Frontexin toimintakykyä ja tarvittaessa toimivaltaa on kehitettävä. Esimerkiksi laajamittaisen maahantulon tilanteessa Frontexin pysyvää joukkoa tulisi voida käyttää joustavasti edelleen liikkumisen estämiseksi Schengen-alueella. Tarpeita uudistaa eurooppalaisesta raja- ja merivartiostosta annettua asetusta ollaan tarkastelemassa. Tästä annetaan myöhemmin erillinen E-selvitys.

Sisärajat ylittävistä turvallisuusuhkista tulee ensisijaisesti huolehtia erilaisin poliisiyhteistyön keinoin. Sisärajavalvonnan käyttöönottamisen on kuitenkin tärkeää olla jäsenmaan keinovalikoimassa. Yksi olennaisimmista asioista poliisiyhteistyön tehostamisessa on tiedonvaihdon parantaminen. Tiedonsaantia rajat ylittävästä rikollisuudesta tulisi nopeuttaa mm. siten, että Schengen-valtioiden lainvalvontaviranomaisilla olisi mahdollisuus saada pääsy toisen valtion lainvalvontaviranomaisten tietokantoihin.

Paluut ovat keskeinen osa toimivaa Schengen-järjestelmää. Suomen kantana on edistää rakentavasti EU-tason toimia, joilla kehitetään mahdollisuuksia toteuttaa turvapaikkaprosessi ja kansainvälisen suojelun tarjoaminen turvallisissa kolmansissa maissa. Frontexin tukea paluille ja palautuksille tulisi voida hyödyntää tehokkaasti ja tarkastella mahdollisia selvityksiä Frontexin palautustuen hyödyntämiseksi myös kolmansista maista kolmansiin maihin ihmisoikeuksia kunnioittaen. Maastapoistamispäätösten vastavuoroisen tunnustamisen prosessia on hyvä kehittää. Lisäksi EU:n yhteisen tehokkaamman paluujärjestelmän toimivuus edellyttää Schengenin tietojärjestelmän (SIS) paluu- ja maahantulokieltokuulutuksien tehokkaampaa hyödyntämistä, toimivaa tietojenvaihtoprosessia ja paluita koskevan oikeudellisen kehyksen kehittämistä.

Sisäministeriö näkee myös yhteisen viisumipolitiikan yhdeksi tärkeimmistä välineistä, joilla voidaan vastata Schengen-alueeseen kohdistuviin turvallisuusriskeihin ja laittomaan muuttoliikkeeseen liittyviin haasteisiin. Viisumivapaus- ja viisumihelpotusdialogit ovat keskeisessä asemassa tässä kokonaisuudessa. Viisumivapauden keskeyttämismekanismia ollaan uudistamassa. Viisumivapaiden maiden listaa olisi myös tarkoituksenmukaista tarkastella nykyistä säännönmukaisemmin.

Liitteet

Jakelu

Tiedoksi